

Vergaderjaar 1996–1997

25 320

Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland

Nr. 1

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 16 april 1997

Bij de begrotingsbehandeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken op 13 en 14 november jl. heb ik U, naar aanleiding van een opmerking van het lid Van Middelkoop in het debat, een notitie toegezegd over het Nederlands Cultureel Erfgoed in het buitenland, met daarin een inventarisatie en een taakstelling.

Bij de voorbereidingen voor het opstellen van deze brief is het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen nauw betrokken geweest. Ik bied U deze notitie dan ook mede namens Staatssecretaris Nuis aan.

Inventarisatie

Gezien de grote diversiteit van het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland wordt er een indeling gemaakt in drie categorieën: gebouwde objecten, scheepswrakken en archieven. De onder de Directie Cultureel Erfgoed van het Ministerie van OCenW ressorterende Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ), Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en het Algemeen Rijksarchief (ARA), beschikken ieder op hun eigen gebied over een uitgebreide inventarisatie van het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland. Een overzicht van de inventarisaties, zoals deze bij de betreffende instanties aanwezig zijn, is bijgevoegd.

Taakstelling

Recentelijk is de Tweede Kamer een notitie toegegaan over de intensivering van de internationale culturele betrekkingen (kamerstuk nr. 25 270). Daarin is door staatssecretaris Nuis en mij het thema Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland opgenomen als één van de belangrijke thema's. Volledigheidshalve sluit ik een kopie van deze notitie bij.¹

Zoals blijkt uit bovengenoemde notitie zal door ons, bovenop de daarvoor reeds beschikbare reguliere middelen, een deel van de extra middelen voor de intensivering van de internationale culturele betrekkingen in de zogenaamde Homogene Groep Internationale Samenwerking

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

(HGIS) voor het behoud van het Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland worden ingezet.

De ervaring heeft geleerd dat bij het behouden van Nederlands cultureel erfgoed in het buitenland, het van essentieel belang is dat er aan beide zijden een perceptie ontstaat dat het gaat om gemeenschappelijk cultureel erfgoed («mutual heritage»). Behoud van cultureel erfgoed blijkt in de praktijk pas een kans van slagen te hebben indien er sprake is van een blijvende belangstelling van de betrokken lokale overheden. Tevens zal er een combinatie van lokaal aanwezige en Nederlandse kennis en kunde tot stand moeten komen.

Ik zeg U hierbij toe dat de Ambassades en Consulaten-Generaal zullen worden ingezet om projecten te helpen identificeren en realiseren.

Als aan de voorwaarden voor permanent behoud is voldaan, kan in principe uit de HGIS-cultuurmiddelen aan projecten worden bijgedragen. Hierbij zal ook overleg plaatsvinden met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en het Algemeen Rijksarchief. Waar nodig zal eveneens de expertise worden ingeroepen van relevante particuliere organisaties.

Nu het beleid ten aanzien van het Nederlands cultureel erfgoed meer contouren krijgt, is het het voornemen van Staatssecretaris Nuis en mij om ter uitvoering hiervan te komen tot een versterking en intensivering van het reeds bestaande interdepartementale overleg over dit onderwerp.

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
M. Patijn

VERSTROOID VERLEDEN

Een overzicht van inventarisaties op het gebied van gebouwde objecten, scheepswrakken en archieven.

INHOUD

I. Inleiding	4
II. Gebouwde objecten – een overzicht van de inventarisaties van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ)	5
III. Scheepswrakken – een beschrijving van de specifieke problematiek inzake scheepswrakken in verschillende regio's, gebaseerd op een bijdrage van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB)	8
IV. Archieven – een globaal overzicht van de inventarisaties van het Algemeen Rijksarchief (ARA)	11

I. INLEIDING

In het kader van een overzicht van het Nederlands Cultureel Erfgoed Overzee volgen hierna inventarisaties op het gebied van gebouwde objecten, scheepswrakken en archiefstukken, zoals die bij de Rijksdienst voor Monumentenzorg, de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en het Algemeen Rijksarchief aanwezig of bekend zijn. Deze compilatie is tot stand gekomen met medewerking van de Directie Cultureel Erfgoed van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen alsmede de genoemde drie instellingen.

Het Nederlands cultureel erfgoed overzee betreft gebouwen die in Nederlandse opdracht, door Nederlandse bouwers of met Nederlands bouw materiaal zijn opgetrokken, archiefstukken die betrekking hebben op Nederlandse activiteiten of die zijn opgesteld in de Nederlandse taal en de overblijfselen van schepen die in Nederland zijn gebouwd of die voor een Nederlandse onderneming, met een Nederlandse bemanning of een Nederlandse lading hebben gevaren.

Het belang van gebouwde objecten, scheepswrakken en archiefstukken als informatiebron over het verleden en als convergentiepunt voor de historische belevenis en identiteit wordt de laatste decennia steeds meer onderkend. Het is derhalve, uit het oogpunt van erfgoedzorg, wenselijk gericht en systematisch aandacht te geven aan het Nederlands cultureel erfgoed overzee.

Het Nederlands cultureel erfgoed vindt zijn oorsprong in het internationaal gerichte karakter van Nederland. De ervaring heeft geleerd dat het, bij het behouden van ons erfgoed in het buitenland, van essentieel belang is dat er aan beide zijden een perceptie ontstaat dat het gaat om gemeenschappelijk cultureel erfgoed («mutual heritage»). Uit dien hoofde heeft het Nederlands cultureel erfgoed overzee eerder een internationale dan een exclusief Nederlandse betekenis.

Het zijn met name de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) en de West-Indische Compagnie (WIC) die voor een enorme culturele nalatenschap hebben gezorgd. De vindplaatsen van die nalatenschap, of het nu gebouwde objecten, scheepswrakken of archiefstukken betreft, zijn wijd verspreid over de octrooigebieden van deze handelscompagnieën.

Het octrooigebied van de VOC omvatte ruwweg Zuid-Afrika (Kaap de Goede Hoop) en de wereld ten oosten daarvan. Op verschillende plaatsen werd geprobeerd handelsposten te stichten en tot ontwikkeling te brengen. Soms waren de activiteiten beperkt en maar van korte duur zoals in Perzië, Thailand, Vietnam en op het Arabisch schiereiland. Op andere plaatsen ontwikkelden zich meer permanente vestigingen, zoals bijvoorbeeld in China (inclusief Formosa), Indonesië, India, Japan, Maleisië (Malakka), Sri Lanka en Zuid-Afrika.

Het octrooigebied van de West-Indische Compagnie (WIC) strekte zich uit van de westkust van Afrika tot Noord- en Zuid-Amerika. Op de «goud-, tand- en slavenkust» van West-Afrika, ruwweg tussen Gambia en Angola, probeerde de WIC vaste voet aan de grond te krijgen. Dit lukte op de Kust van Guinee (thans Ghana).

In Noord-Amerika ontwikkelden zich Nederlandse nederzettingen aan de oostkust ter hoogte van de rivier de Hudson. In 1664 werd het betreffende gebied onder dreiging van een oorlogsvloot overgedragen aan de Engelsen, hetgeen bevestigd werd bij de vrede van Breda (1667).

In Zuid-Amerika bestond een kortstondige Nederlandse vestiging in Brazilië (1624–1654).

Meer permanente kolonies ontstonden op de «wilde kust» (thans Suriname en Brits Guyana) en in het Caraïbisch gebied (Aruba, Curaçao, Bonaire, Saba, St. Eustatius, St. Maarten).

II. CULTUREEL ERFGOED OVERZEE – GEBOUWDE OBJECTEN

Een overzicht van de inventarisaties van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ)

De term «gemeenschappelijk erfgoed» vertegenwoordigt in figuurlijke zin het belang van het, op basis van wederzijdse samenwerking en belangstelling, behouden van gebouwde objecten.

Maar ook in letterlijke zin is deze term op Nederlandse gebouwde objecten overzee van toepassing. De overzeese bouwkunst en stedenbouw uit de periode dat de Nederlanders nauwe relaties onderhielden met landen buiten Europa, worden immers vrijwel altijd gekenmerkt door een mengeling van de cultuur van het land in kwestie en sterk Hollandse invloeden.

Het overzicht in dit hoofdstuk omvat een globale inventarisatie van de gebouwde objecten, zoals aanwezig bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Voor algemene inventarisaties kan worden verwezen naar:

1. *Atlas van historische forten overzee, onder Nederlandse vlag.* (Er wordt gewerkt aan een aanvulling door een speciale commissie Overzeese Vestingwerken van de Stichting Menno van Coehoorn)
2. *Overzicht van de bilaterale en multilaterale contacten op het terrein van het Nederlands Erfgoed Overzee,* Rijksdienst voor de Monumentenzorg.
3. *Geïllustreerde Beschrijving van Monumenten van Geschiedenis en Kunst Overzee,* Prof. Dr Ir C. L. Temminck Groll; verschijnt voorjaar 1998.

I. Verenigde Oostindische Compagnie

Voor het gemeenschappelijk erfgoed wordt een onderscheid gemaakt in twee gebieden, het octrooigebied van de VOC en het octrooigebied van de WIC.¹

In verband met een CD-ROM-project over VOC-posten 1602–1800, wordt er, in aanvulling op de inventarisatie in de VOC-gallerij van het Rijksmuseum, gewerkt aan een opzet voor een totaalproject door het Algemeen Rijksarchief, het Rijksmuseum te Amsterdam en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. De eerste fase van dit project kan aan het eind van dit jaar gereed zijn, waardoor er een schat aan gegevens op CD-Rom beschikbaar zal komen.

Op dit moment zijn de volgende inventarisaties bij of via de Rijksdienst voor de Monumentenzorg beschikbaar:

AZIË

India

Voor wat betreft India zijn de inventarisaties onder te verdelen in:
 Coromandelkust, van belang is het Fort Sadras Patnam (Madras);

¹ : Inventarisaties van recente datum.
 : Inventarisaties die nog hiaten vertonen.

- Malabarkust, van belang is het Fort Cochin;
NB.: Op de Coromandelkust en de Malabarkust bevinden zich vier belangrijke begraafplaatsen uit VOC-tijd, o.a. de begraafplaats bij Pulicat, die onder bescherming staan van de Indiase regering.
- Gujaratkust.

Bangladesh

- Bengalen;

Sri-Lanka

Inventarisatie van de 22 vestingsteden met detailstudies van de belangrijkste steden

- Colombo, van belang zijn de wijk Bettah en de Wolvedaanse kerk;
- Galle (staat in zijn geheel op de Wereld Erfgoedlijst);
- Jaffna;
- Matera, van belang is de Redoute van Eck of het «Star Fort»; Nederlandse kerk of omgeving.
- Trincomalee;
- De belangrijkste bouwwerken in het landelijk gebied zijn geïnventariseerd.

Malakka

- Inventarisatie van bouwkunst uit de VOC-periode, uitgevoerd door de Maleisische Monumentenzorg; van belang is het museum en omgeving.

Indonesië

- Inventarisaties van de belangrijkste steden op Java; van belang zijn de stadsuitbreidingen aan het eind van de 19e eeuw.
Jakarta-Bogor; van belang is de benedenstad en het paleis te Bogor en omgeving.
- Inventarisaties van de spoorwegmonumenten op Java;
- Inventarisaties van de forten op de eilanden, o.a. Fort Rotterdam op Ambon;
- Algemeen beeld tot 1800;
NB.: Periode 1850–1950 laat grote hiaten zien.

Taiwan

- Slechts de herbouwde resten van de forten Zeelandia en Providentia zijn nog aanwezig.

Vietnam

- Geen onderzoek naar VOC-bouwwerken bekend: Ka-Tsioe en Phaypho
NB.: In Birma en Siam zijn geen resten meer aanwezig van VOC-loges.

Japan

- Gegevens bekend over Hirado en Deshima.

AFRIKA

Zuid-Afrika

- Inventarisaties Kaapprovincie (Kaaps-Holland); van belang zijn Fort De

Goede Hoop (Kaapstad) en landhuizen in de provincie, o.a. Groot Constantina;

- Inventarisaties «Dutch Style» na 1800 voor de gehele republiek.

Madagaskar

- Onderzoeksrapport naar resten van VOC-overblijfselen.

Mauritius

- Onderzoeksrapport naar resten van VOC-overblijfselen.

West-Indische Compagnie

Evenals voor de VOC-gebieden geldt dat de forten in het octrooigebied van de WIC veelal zijn geïnventariseerd. Voorts zijn er per land onderzoeken dan wel inventarisaties verricht. De inventarisaties van de jongere bouwkunst en stedenbouw (periode 1850–1940), waaraan niet in alle gevallen evenveel aandacht is besteed, behoeven nog aanvulling.

ZUID-AMERIKA

Nederlandse Antillen

Curaçao

- Inventarisatie; van belang zijn Punda en Scharloo (Willemstad) alsmede landhuizen op het eiland.

Bonaire

- Inventarisatie; van belang zijn enige landhuizen uit het begin van de 20e eeuw.

Sint Maarten

- Inventarisatie; van belang zijn de plantagehuizen.

Sint Eustatius

- Inventarisatie; van belang zijn de Bovenstad en de ruïnes van de Benedenstad van Oranjestad.

Saba

- Inventarisatie (totale eiland).

Aruba

- Inventarisatie v.w.b. jongere bouwkunst; van belang zijn enige landhuizen uit het begin van de 20e eeuw.

NB : Er zal gewerkt gaan worden aan een herziene inventarisatie.

Suriname

- Inventarisatie van (binnenstad) Paramaribo en omgeving (van belang zijn de plantagehuizen);
- Buitengebieden (niet up-to-date).

Guyana (Demerary en Berbice)

- Inventarisatie stedelijke gebieden.

Frans-Guyana

- Inventarisatie onbekend.

Brazilië

- Diverse inventarisaties over schaars aanwezige resten, o.a. Recife en Fort Oranje Nassau (aan het begin van de Amazone bij Belem).

Tobago (Nieuw Walcheren)

- Geen bebouwing meer aanwezig (Rapport over archeologisch onderzoek naar resten).

NOORD AMERIKA

New York (Nieuw Amsterdam)

- Inventarisaties.

Staten-Island (Staten Eiland)

- Inventarisaties.

NB : Er bestaan diverse studies over bouwwerken die gebouwd zijn na de «Hollandse periode» in de traditie van 1650.

AFRIKA

NB.: Met uitzondering van Zuid-Afrika (octrooigebied van de VOC), betreft het in Afrika met name forten.

Senegal

- Ile de Gorée (Goeree) (1628–1674) (Wereld Erfgoedlijst UNESCO).

Ghana

- Inventarisatie(s) van een aantal forten aan de Goudkust (alle geplaatst op de Wereld Erfgoedlijst van UNESCO), o.a. Fort St. George Del Mina.

Togo

- Geen gegevens bekend over eventuele resten van Fort Quidak (ca. 1670–1724)

III. CULTUREEL ERFGOED OVERZEE – SCHEEPSWRAKKEN

Een beschrijving van de specifieke problematiek inzake scheepswrakken in verschillende regio's, gebaseerd op een bijdrage van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Met name de schriftelijke neerslag van het scheepsarcheologisch erfgoed dat in relatie staat tot de activiteiten van de administratief goed georganiseerde Verenigde Oostindische Compagnie is zeer goed

behouden en ontsloten. Er bestaat dan ook een zeer uitgebreide inventarisatie van scheepswrakken bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek in Alphen aan den Rijn. Omdat het vanwege de veelheid en de grote geografische spreiding echter moeilijk is daarvan een globaal overzicht te geven, zal hier nader worden ingegaan op de specifieke problematiek van de historische scheepswrakken.

Het belang van scheepsvondsten als informatiebron over het verleden en als convergentiepunt voor historische beleving en identiteit is in de laatste decennia met grote nadruk duidelijk geworden. Enerzijds is de scheepsarcheologie geëmancipeerd als wetenschappelijke discipline met een zeer eigen bijdrage aan het historische debat, anderzijds is het aantal ontdekkingen exponentieel toegenomen. De voornaamste verklaring voor dat laatste is dat de onderwaterwereld, die voorheen zo goed als ontoegankelijk was en waar zich veel van dit erfgoed bevindt, gericht en in snel tempo wordt ontsloten. De algemene beschikbaarheid van detectie-apparatuur, plaatsbepalingsapparatuur en duikapparatuur is daarbij een belangrijke factor. Minstens zo bepalend echter zijn de economische mogelijkheden en de zucht naar economisch gewin van groepen initiatiefnemers, die in de meeste gevallen internationaal opereren. Systematische aandacht vanuit een perspectief van erfgoedzorg blijft daarbij internationaal vooralsnog sterk achter.

De spreiding van scheepsarcheologisch erfgoed dat met Nederland verband houdt, is net zo uitgebreid als de spreiding van maritieme activiteiten die op enigerlei wijze aan Nederland of Nederlandse zeevaarders zijn gelieerd. Een bijkomend probleem bij de spreiding van het scheepsarcheologisch erfgoed is dat door de werking van zeestromen scheepswrakken soms op heel andere plaatsen «boven water komen» dan waar zij geregistreerd waren.

De benadering van het scheepsarcheologisch erfgoed is niet eenduidig. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hierboven geschetste ontwikkelingen alsmede de manier waarop internationaal met scheepsarcheologisch erfgoed wordt omgegaan. Hieronder wordt op vier verschillende situaties nader ingegaan.

– In landen waar de maritieme erfgoedzorg net als in Nederland als een nog niet volledig ontwikkelde, maar toch normale en volwaardige tak van zorg wordt ervaren, is de benadering van het scheepsarcheologisch erfgoed het meest eenduidig. Zo hebben in Denemarken, Finland, Polen, IJsland en Zweden bijvoorbeeld ontdekkingen plaatsgevonden, waarbij bouwhout of scheepsconstructie hebben uitgewezen dat men te maken heeft met schepen van Nederlandse oorsprong. Uit oogpunt van wederzijds belang en gezamenlijke belangstelling wordt in dergelijke gevallen samenwerking met Nederlandse instellingen gezocht. Door een dergelijke open communicatie, die voortkomt uit de perceptie van gemeenschappelijk erfgoed («mutual heritage»), wordt heel duidelijk een meerwaarde gecreëerd.

– Eveneens eenduidig is de benadering in landen waar ten tijde van de ontdekking geen erfgoedwaarde aan de scheepsvondsten werd gehecht, of waar de regelgeving té weinig houvast bood om de erfgoedwaarde tot uitdrukking te laten komen. Dit leidde tot snelle en weinig systematische ontmantelingen, waarbij het verband met de Nederlandse zeevaart wel werd gelegd, maar het belang van archeologische samenhang niet werd onderkend. Vondstcomplexen raakten mede hierdoor verspreid. Later leidde een veranderende perceptie in die landen alsnog tot beschermende maatregelen of zorgvuldig onderzoek. Voorbeelden zijn legio in het

Caraïbisch gebied, St. Helena, Zuid-Afrika, de Engelse wateren en de Australische westkust.

– Ook in gevallen waar (mede) door Nederlandse wetenschappelijke instituten overzees onderzoek wordt gedaan, dient de perceptie van gemeenschappelijk erfgoed als uitgangspunt. De Nederlandse belangen en belangstelling worden noch als exclusief ervaren noch zodanig gepresenteerd. De zeggenschap over de scheepswrakken ligt bij de plaatselijke overheid. Voorbeelden zijn de restanten van de tocht van Willem Barentsz, overblijfselen van en bij walvisvaartstations, de haven en rede van Oranjebaai op Curaçao of Galle op Sri Lanka alsmede de vindplaats van het 18e eeuwse VOC-schip «Amsterdam» (vergaan in 1749) bij Hastings.

– Van een zorgwekkende ontwikkeling is sprake in gebieden waar het avonturiers lukt om plaatselijke overheden te overtuigen dat het deels Europese (vaak «Nederlandse») erfgoed waar zij naar op zoek zijn en dat zij willen exploiteren, geen enkele betekenis heeft voor de geschiedenis ter plaatse en dat zij de plaatselijke overheid een grote dienst bewijzen door de rommel onder water op te ruimen en een paar voorwerpen niet te verkopen maar cadeau te doen aan een publieke of private verzameling naar keuze.

Het op deze wijze exploiteren staat op gespannen voet met de notie van gemeenschappelijk erfgoed, het cadeau doen met de notie van gemeenschappelijk rentmeesterschap ten aanzien van erfgoed. Het aantal bedrijven dat op deze wijze opereert is sterk groeiende. In de jaren zestig en zeventig waren zij vooral in de Caraïbische wateren succesvol. Nadat zij daar op steeds meer hindernissen stuitten, blijken de wateren van Kaap Verdië, Mozambique, Maleisië, Indonesië, Vietnam en de Filippijnen het meest in trek te zijn.

De verantwoordelijkheid voor maatregelen in het kader van de monumentenzorg ligt bij het land waar de archeologische vindplaats zich bevindt. De wetgeving waarin zulks geregeld is, verschilt van land tot land, maar voldoet zonder uitzondering aan de UNESCO-aanbeveling over internationale principes m.b.t. archeologische opgravingen (New Delhi, 1956) en aan de uitgangspunten van het ICOMOS-charter over het erfgoed onder water (Sofia, 1996). In dit opzicht is Nederland bijvoorbeeld verantwoordelijk voor de archeologische vindplaats van een Engels schip in de Maasmond of van een middeleeuws schip van Scandinavische oorsprong in Flevoland.

Bij de benadering van het gemeenschappelijk scheepsarcheologisch erfgoed overzee sluiten (plaatselijke) overheden, die snelle winst verkiezen boven tijdrovend en kostbaar archeologisch onderzoek, voor specifieke scheepsvondsten vaak overeenkomsten met particuliere bedrijven.

Zo wordt een snelle en onzorgvuldige ontmanteling van vindplaatsen ten behoeve van de verkoop en verspreiding van vondstcomplexen gestimuleerd, hetgeen niet in overeenstemming is met het behoud van het gemeenschappelijk erfgoed en met de hierboven genoemde UNESCO-aanbeveling uit 1956. Het is zeer wenselijk dat er een eenduidige benadering komt.

UNESCO heeft thans de voorbereiding van een verdrag ten aanzien van het erfgoedbeheer onder (inter)nationaal water in studie.

In het kader van het behoud van het gemeenschappelijk scheepsarcheologisch erfgoed en in overeenstemming met internationale richtlijnen, verdient samenwerken met andere overheden de voorkeur boven de samenwerking met particulieren. In het bilaterale verkeer is de

(gemeenschappelijke) historische betekenis immers van veel groter belang dan de exclusieve claim van een staat in zijn rol als rechtsopvolger van een handelscompagnie. Bij erkenning van wederzijds belang en gezamenlijke belangstelling is overdracht van eventuele rechten aan de overheid met plaatselijke rechtsmacht en verantwoordelijkheid ten aanzien van het scheepsarcheologisch erfgoed te prefereren boven de overdracht van rechten aan particulieren.

De huidige algemene overeenkomst met de Australische overheid betreffende de VOC-gerelateerde vindplaatsen op de Australische westkust is derhalve een voorbeeld dat navolging verdient.

III. ARCHIEVEN

Een overzicht van de inventarisaties van het Algemeen Rijksarchief (ARA)

Terwijl verschillende instanties in Nederland, Amerika, Azië en Afrika zich in bilateraal of internationaal verband bezighouden met monumentenzorg overzee, geldt dat veel minder voor het behoud van archieven. Illustratief hiervoor is dat bijvoorbeeld het archief en de documentatie van de stichting Cultuurgeschiedenis Nederlanders Overzee (CNO; per 1 augustus 1996 opgeheven) weinig gegevens bevatten over overzeese archieven. Ook het werkterrein van de onlangs opgerichte stichting Documentatie Monumenten van de VOC strekt zich – voorzover bekend – niet uit tot archiefmateriaal.

Het aspect van gemeenschappelijk cultureel erfgoed komt echter juist bij archieven heel duidelijk tot uitdrukking. De archieven van één handelsonderneming of bestuur, gevormd door de hoofdzetel in Nederland en de verschillende vestigingen, zijn intrinsiek met elkaar verbonden. Het is van essentieel belang dat bij beide partijen het bewustzijn leeft dat de verschillende bestanddelen samen een complementair geheel vormen.

Onderstaand overzicht, op basis van onderzoek in literatuur en de archieven van het Algemeen Rijksarchief, is niet uitputtend. Het overzicht geeft een indruk van de huidige kennis van hetgeen bewaard is gebleven van de «overzeese» archieven van de VOC, de WIC en de «koloniale» archieven.

Verenigde Oostindische Compagnie

Alle VOC-vestigingen, dus ook Kaap de Goede Hoop, stonden onder het gezag van het VOC-bestuur in Batavia. Op grond daarvan kan worden aangenomen dat de VOC-archieven, gevormd te Batavia, ook van belang zijn voor de geschiedenis van de andere vestigingen in en buiten de Indonesische archipel.

Voorzover bekend is geen gericht onderzoek gedaan naar eventuele aanwezigheid van archiefmateriaal van de «tijdelijke» vestigingen van de VOC. Onderstaand overzicht heeft daarom betrekking op de meer permanente «factorijen» en hun koloniale opvolgers.¹

China/Taiwan

□ Archieven van de Nederlandse factorij te China (1742–1826) NB.: Het is niet bekend of destijds in Canton, Formosa, of Batavia bestanddelen zijn achtergebleven.

¹ □ : Archieven of inventarisaties aanwezig bij het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.

■ : Archieven of overzichten die elders opgeslagen zijn.

India

De India-gids die momenteel door het Algemeen Rijksarchief (ARA) wordt voorbereid, beperkt zich voornamelijk tot de in het ARA aanwezige bestanden.

Inventarisatie door J. van Kan naar de aanwezigheid van archieven van VOC-vestigingen in India, in opdracht van de regering van Nederlands-Indië. In: J. Van Kan, *Compagniebescheiden en aanverwante archivalia in Britsch-Indië en op Ceylon* (Batavia 1931).

Inventarisatie van archieven in India met verwijzing naar bewaarplaatsen, beschikbare toegangen en relevante publicaties in: D. A. Low, J. C. Iltis, M. D. Wainwright (ed.), *Government Archives in South Asia* (Cambridge 1969).

NB.: De beschrijvingen komen niet in alle gevallen overeen met die van Van Kan.

Een klein deel van de archieven van Surat, Bengalen en Coromandel, in het bijzonder de zogenaamde «secrete papieren».

■ Fragmenten van inventarisatielijsten die voor de bestuursoverdracht van Surat, Bengalen en Coromandel aan de Engelsen, zijn opgesteld.

Indonesië

Inventarisatie van de archieven van de VOC en het Engels tussenbestuur te Batavia. In: J.A. van der Chijs, *Inventaris van 's Lands Archief te Batavia 1602–1816* (Batavia 1882).

NB.: Voorzover bekend betreft het uitsluitend de archieven gevormd te Batavia en niet van de andere vestigingen in de archipel.

De archieven van de hoofdzetel van de VOC in Nederland zijn in de loop van de 19e eeuw behoorlijk uitgedund, omdat de stukken geen praktisch nut meer hadden of vanwege ruimtegebrek.

In 1862–1863 werd een deel van de archieven in Batavia naar Nederland gezonden: Hoge Regering in Batavia (voornamelijk het bestuur over de buitenkantoren), Schepenbank 1642–1800, Boekhouder-Generaal Batavia 1699–1801, Weeskamer Batavia 1700–1791.

In 1939 werden de residenties aangeschreven om hun archieven van vóór 1830, dus van VOC, Engels tussenbestuur en Nederlands-Indisch bestuur, over te brengen naar de Algemene Secretarie. Deze overdrachten stopten bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. In de 80-er jaren is wederom sprake van overdracht naar Jakarta van oude archieven uit de verschillende regio's.

■ De gids van het nationaal archief van 1989 vermeldt meer 17e, 18e en 19e eeuwse archieven dan de inventaris Van der Chijs. Zie: *Guide to the sources of Asian History*, 4.

Indonesia, vol. 1, National Archives (Published under the auspices of UNESCO by the National Archives of Indonesia; Jakarta 1989).

NB.: Hierin zijn ook summier de archieven genoemd uit de periode van het koloniaal bestuur, althans voorzover zij bij het nationaal archief berusten. Hiertoe behoren bijvoorbeeld de archieven van de Nederlands Hervormde Kerk te Batavia.

■ Bij de soevereiniteitsoverdracht werd nadrukkelijk bepaald dat de archieven die in Indonesië gevormd waren daar zouden blijven berusten.

NB.: Bepaalde bestanddelen uit de na-oorlogse periode van «dubbel» bestuur werden daarentegen wel overgebracht naar Nederland, met name: Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof van Nederlands-Indië 1945–1949, Algemene Secretarie 1942–1949, afdeling Geheim, alsmede een aantal administraties met betrekking tot ambtenaren en militairen.

Sinds de zeventiger jaren is in Indonesië veel energie gestoken in verbetering van de archiefzorg. In de periode 1972–1992 heeft Nederland daar – op verzoek van de Indonesische overheid – een bijdrage aan kunnen leveren. In het kader van een overeenkomst op het gebied van archiefsamenwerking, sedert 1975 opgenomen in het Cultureel Akkoord, zijn archieven ontsloten en microfilms en dubbelen uitgewisseld van bestanden die van waarde zijn voor de geschiedenis van beide landen.

□ Microfilms (ontvangen uit Indonesië) van: Dagregisters Batavia 1658–1798, Burgerlijke Stand van Europeanen van verschillende plaatsen in Indonesië, Directie der Cultures, Weeskamer Batavia, Weeskamer Ambon, Conduitestaten Europese ambtenaren. Naar Indonesië werden microfilms gezonden van: Memories van Overgave, Politieke Verslagen (1926–1940), Rapportage Indonesië (1945–1950), Indices Mailrapporten, diverse particuliere collecties van bestuursambtenaren en politici, afdeling Geheim van de Algemene Secretarie, Rapportenarchief Nederlands Nieuw-Guinea, archief Nederlandse Delegatie in de onderhandelingen met de republiek Indonesië, Procureur-Generaal in Indonesië (1945–1949), Rapporten Commissie Umbgrove (suikerfabrieken), kleurendia's van kaarten en tekeningen.

□ Inventarisaties van overzeese archieven: Directie der Cultures 1816–1900, Financiën 1816–1930, Wees-en Boedelkamer 1816–1874, Burgerlijke Stand Europeanen in verschillende plaatsen, Residentiearchieven afkomstig van Pasar Ikan 1800–1920, Kleine archieven afkomstig van Pasar Ikan, Algemene Secretarie 1816–1942 (inclusief archief van de Commissarissen-Generaal 1816–1934, Raad van Nederlandsch-Indië 1821–1930), Afdeling Statistik van de Algemene Secretarie 1819–1891, Residentiearchief Semarang 1816–1880.

Tevens zijn enkele inventarissen ontvangen van de regionale archiefdienst in Sulawesi.

Tana Toraja 1901–1959, Bulukumba 1866–1973, Bantaeng 1920–1973, Banu 1920–1976, Luwu 1918–1970.

In 1992 heeft de Indonesische regering ook de archiefsamenwerking met Nederland beëindigd.

De kennis over de vindplaatsen, omvang, toegankelijkheid, materiële staat en inhoud van andere archiefbestanddelen uit de (pre)koloniale periode, bewaard bij het Archief Nationaal Republiek Indonesië (ANRI) te Jakarta, regionale staatsarchieven of elders, is sindsdien niet verder ontwikkeld.

■ Archieven van particuliere instellingen, die daar ook deels nog worden bewaard, verdienen eveneens aandacht. Het gaat m.n. om kerkgenootschappen, banken (o.a. Javasche Bank), bedrijven, stichtingen en verenigingen, zoals het in 1778 opgerichte Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen. (Zie: S. W. Massil, *The History of the National Library of Indonesia: the bibliographical Borbudur*, in: *Libraries and culture*, 24 (1989), p. 475–491 en P. J. Margry, *Archieven in het «stenen tijdperk»*.)

Onderzoek naar het papieren erfgoed van de minderbroeders Franciscanen in Irian Jaya, in: *Nederlands Archiefblad* jrg. 97, 193, p. 207 e.v.)

Een collectie archieven van diverse cultuur- en handelsondernemingen – de Nederlandse Handelsmaatschappij, scheepvaartmaatschappijen, tram- en spoorwegenmaatschappijen etc. in Nederlandsch-Indië – met belangrijke gegevens over de geschiedenis van Indonesië in de 19e en 20e eeuw.

NB.: Aanvullend materiaal van lokale vestigingen zou de eenzijdige Nederlandse invalshoek van deze archieven kunnen bijstellen.

Japan

Archieven van de factorij te Deshima (tot en met 1860)

Microfilms van het Deshima-archief en van bestanddelen van het Ministerie van Koloniën, het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de Nederlandse Handelsmaatschappij NB.: Van Japanse zijde heeft altijd veel belangstelling bestaan voor dit en ander materiaal over de betrekkingen tussen Japan en Nederland.

De Japan-gids, die momenteel door het ARA wordt voorbereid, strekt zich vooralsnog alleen uit tot bronnen die berusten bij het ARA.

■ Voorzover bekend bevinden zich geen originele documenten meer in Japan zelf.

■ Het is mogelijk dat bepaalde documenten zijn afgedwaald naar andere bestanden. In de British Library in Londen bevinden zich bijvoorbeeld verschillende «Nederlandse» manuscripten uit Japan, waaronder papieren van I. Titsingh, opperhoofd van de factorij van 1780–1883.

Malakka

Inventarisatie in: J. A. van der Chijs, *Inventaris van 's Lands Archief te Batavia 1602–1816* (Batavia 1882).

■ Aantal stukken berustend bij het ANRI (omvangrijker dan wordt vermeld in de inventaris van Van der Chijs).

NB.: Het merendeel van de archieven is destijds ter plekke gebleven, maar zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan

Sri Lanka

De Nederlandse vestigingen in Sri Lanka, die in 1796 aan de Engelsen werden overgedragen, waren niet zozeer handelsposten, maar eerder volksplantingen. Thans is er nog steeds een hele kleine bevolkingsgroep, die zich «burghers» noemt en die zich beschouwt als afstammeling van de Nederlanders uit de VOC-tijd. Hierdoor is de belangstelling voor het erfgoed uit die periode levend gebleven. De aldaar aanwezige kennis van het Nederlands, om desbetreffende archieven te kunnen benutten, heeft daaraan ook in belangrijke mate bijgedragen.

Inventarisatie van de «Nederlandse» archieven in Galle en Colombo in: R. G. Anthonisz, *Catalogue of the records of the province of Galle under the rule of the Netherlands East India Company 1640–1796* (Colombo 1906); *Report on the Dutch records in the governmental archives at Colombo, with appendices* (Colombo 1907)

Nadere inventarisatie van de Nederlandse archieven in: J. van Kan, *Compagniebescheiden en aanverwante archivalia in Britsch-Indië en op Ceylon* (Batavia 1931)

□ Op uitnodiging van de Engelse regering maakte Maria Jurriaanse in 1936 een ordening van de archieven van het centraal bestuur op het eiland. In: M. W. Jurriaanse, *Catalogue of the Archives of the Dutch Central Government of Coastal Ceylon 1640–1796* (Colombo 1943)

□ Inventaris van de archieven te Galle en Jaffna Patnam. In: M. E. van Opstall (ed.), *Inventory of the archives of the Dutch government in the division of Galle (Matara) and Jaffnapatnam 1640–1796 by S. A. W. Mottlau. With a list of reconstructed 17th century tombo 's by J. S. Wigbodlus and addenda to the catalogue of the archives of the Dutch Central Government of Coastal Ceylon* (The Hague 1975).

□ De archieven van de gereformeerde kerkgenootschappen, in het bijzonder de Wolvendaalkerk te Colombo.

NB.: Microfilms van de (oude) archieven van de Wolvendaalkerk berusten bij het ARA.

■ Een opsomming van alle bestanden met verwijzing naar toegangen en relevante publicaties is te vinden in: D.A. Low, J.C. Iltis, M.D. Wainwright (ed.), *Government archives in South Asia* (Cambridge 1969).

■ De Nederlandse archieven in Sri Lanka zijn vrij goed bewaard gebleven. Die van het centrale bestuur in Colombo vormen de ruggegraat. De archieven van de «lagere overheden» zijn minder compleet. Door het karakter van de desbetreffende samenleving zijn niet alleen bestuurlijke archieven gevormd, maar ook andere administraties ontstaan: o.a. rechtspraak, grondregistratie, kerkelijke en schooladministraties.

Zuid-Afrika

In Zuid-Afrika zijn omvangrijke bestanden uit de Nederlandse periode bewaard gebleven. De aanwezigheid van een bevolkingsgroep die het Nederlands beheerst heeft hierin vermoedelijk een voorname rol gespeeld. De «papieren» neerslag van het functioneren van deze gemeenschap, die het karakter had van een kolonie, bevat dan ook de nodige gegevens over het maatschappelijk leven van de «vrijburgers».

De Kaapse archieven staan bekend als de best bewaarde onder de VOC-archieven.

□ In 1918 is een beknopte beschrijving van het archiefmateriaal verschenen in: Graham Botha, *A Brief Guide to the Various Classes of Documents in the Cape Archives for the period 1652–1806* (Kaapstad 1918).

■ In Kaapstad is een aantal microfilms van bij het ARA berustende VOC-archieven aanwezig.

□ Enkele inventarisaties van Kaapse archieven, in: F.C.J. Ketelaar, *Een baken van Goede Hoop. Het archiefwezen in Zuid-Afrika*. (Nederlands Archiefblad jrg. 97, 1993, p. 106).

□ Een recent archievenoverzicht van de staatsarchieven in Zuid-Afrika, waaruit blijkt dat de meeste archieven momenteel voorzien zijn van digitale toegangen. (Zie: *Lijs van Argivalia in Suid-Afrikaanse Argiefbewaarplekke*, Staatsarchiefbewaarplek Windhoek 1980; *Sentrale Argiefbewaarplek Pretoria* (1986), *Kaapse Argiefbewaarplek* 1987).

■ De belangrijkste archieven zijn te vinden in Kaapstad. Bij andere archiefbewaarplaatsen te Pretoria, Natal, Transvaal en Windhoek berusten wat kaartmateriaal en wellicht enige losse handschriften.

■ Speciale aandacht verdienen ook de archieven van verschillende kerkgenootschappen.

De apartheidspolitiek heeft archiefsamenwerking tussen Zuid-Afrika en Nederland lange tijd in de weg gestaan. Thans worden weer initiatieven tot samenwerking genomen. De Universiteit Kaapstad heeft de hulp van het Nederlands Historisch Data Archief (NHDA) te Leiden ingeroepen bij het ontwikkelen van een database van boedelinventarissen. Inmiddels is ook een VOC-stichting in Kaapstad opgericht.

West Indische Compagnie

De in Nederland gevormde archieven van de WIC (1621–1791) zijn verre van compleet. In 1821 werd op last van het Ministerie van Koloniën een groot deel van het materiaal als oud papier verkocht. Het restant werd nog verder gereduceerd door een brand in het Ministerie van Marine in 1844, waar het was opgeslagen.

Bij het Algemeen Rijksarchief is het WIC-bestand helaas nog steeds niet goed geordend: de collectie «Verspreide West-Indische Stukken» is vrij omvangrijk.

Nederlandse Antillen en Aruba

□ Conform de Koninklijke Besluiten van 22 december 1915, 7 juli 1919 en 12 mei 1930 werden de archieven gevormd door de WIC, het koloniaal bestuur in Suriname en de Nederlandse Antillen tot ca. 1845 (1862), overgebracht naar Nederland. Zie: M.A.P. Meilink-Roelofs, *A survey of the archives pertaining to the history of the Netherlands Antilles and Surinam in the General State Archives in The Hague* (1968). Zie ook: M. P. H. Roessingh: *Guide to the sources in the Netherlands for the History of Latin America* (The Hague 1968).

■ Een deel van de Curaçaose archieven uit de periode 1621–1665 is destijds via Peter Stuyvesant in de Verenigde Staten beland. Een inventarisatie is te vinden in: Ch. T. Gehring en J. A. Schiltkamp (transl. and ed.), *New Netherlands Documents, vol. XVII, Curaçao papers 1640–1665* (Interlaken NY 1987).

□ Vanaf de jaren '70 is een deel van het bestand van de Nederlandse Antillen verfilmd.

■ Kopieën van deze verfilming berusten bij het Centraal Historisch Archief te Curaçao en ook op Aruba, voorzover het oude bestuursarchieven van dat eiland betreft.

■ Summiere overzichten en rapportages over de materiële staat en de bewaarcondities van documenten en enkele series uit de WIC-periode en uit de koloniale tijd tot ca. 1845 (die werden uitgezonderd of over het hoofd gezien bij de overbrenging van oude archieven naar Nederland), alsmede overzichten van wat jonger materiaal in Willemstad en op de verschillende eilanden, in: M. A. P. Meilink-Roelofs, *Een Archiefreis in West-Indië I*, in: *West Indische Gids* jrg. 46 (1968), p. 261–1 87; idem: *Een Archiefreis in West-Indië II, Particuliere archieven en verzamelingen van Nederlandse documenten in de Nederlandse Antillen en Suriname*, in: *WIG* jrg. 47, 1970, p. 67–90;

H. J. van Meerendonk, *Advies inzake de archiefdiensten van de Nederlandse Antillen: onderzoek in de periode 22 april–3 juni 1975* (Den Haag 1976).

NB.: Overzichten van recenter datum, inventarissen e.d. zijn niet beschikbaar bij het ARA.

■ Belangrijke particuliere bestanden, m.n. archieven van plantages en kerkgenootschappen.

NB.: Een deel van de katholieke archieven is in 1969 verloren gegaan door brand in het Bisschoppelijk Paleis.

■ De grootste collectie van plantage-archieven op Curaçao is gevormd door Shell. Het betreft archieven van plantages die werden opgekocht door de Curaçaose Petroleum Industrie Maatschappij (CIPM). (Zie: Johanna Felhoen Kraal, *Libraries and Archives for Research in West Indian History. With an appendix on a collection of Curaçao plantation archives*, in: *West-Indische Gids*, jrg. 37, 1956–1957, p. 71–92).

■ Plantage-archieven in particulier bezit. Een overzicht daarvan staat in: W. E. Renkema, *Bloemhof: uit het archief van een Curaçaosche plantage*, in: *Nieuwe West-Indische Gids* 59, 1975, p. 27–47.

Brazilië

■ Het is niet bekend of er archiefmateriaal van de kortstondige Nederlandse vestiging ter plekke bewaard is gebleven.

Guyana

■ «Papers of the Dutch administration of Berbice, Demerary and Essequibo, transferred from The Hague in 1819» (Londen; Public Record Office).

NB.: Mw. M. A. P. Meilink-Roelofs heeft een uitgebreid onderzoek naar deze transactie, de overdracht van ongeveer 120 originele banden aan de Engelsen in 1818, en de aard van het betreffende materiaal ingesteld. (M. A. P. Meilink-Roelofs, *Archivalia betreffende de voormalige Nederlandse koloniën Essequibo, Demerary en Berbice in het Public Record Office te Londen*, in: *West-Indische Gids* 41, 1963, p. 127–140).

Aan latere plannen om, naar aanleiding van dit onderzoek, een en ander van het archiefmateriaal in Guyana te verfilmen, werd geen uitvoering gegeven. De faciliteiten voor microfilmen ter plekke ontbraken en van de zijde van Guyana bestond bezwaar tegen het (tijdelijk) naar Nederland overbrengen van archieven. Voorzover bekend zijn nadien geen nieuwe initiatieven ontplooid.

□ Overzicht van F. Oudschantz Dentz van de archieven van de voormalige Nederlandse kolonies (met uitzondering van Berbice).

In: *Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven* (VROA), XLIII, dl. 1, 1920, p. 111–123;

F. Oudschantz Dentz, *Het archiefwezen in British Gyana*, in: *West-Indische Gids* 41, p. 127–140; zie ook: *Colonial reports, miscellaneous nr. 84, papers relating to the preservation of historical sites and ancient monuments and buildings in the West Indian Colonies presented to the parliament by communication of his Majesty*, 1912, annex 12.

Ghana

□ Na de overdracht van Ghana aan de Engelsen in 1872 zijn archieven van de Nederlandse vestiging naar Nederland overgebracht.

NB.: Het is niet bekend of er bestanden zijn achtergebleven.

■ De Furley Collections in de Balme Library in Legon (Ghana).

NB.: Ofschoon deze genoemd worden in verschillende publicaties is bij het ARA geen beschrijving aanwezig.

■ Ook van de archieven in het Nationaal Archief in Ghana is bij het ARA geen beschrijving aanwezig.

■ Verfilming, in opdracht van de Ghanese regering, van bestanden berustend bij het ARA van en over de Nederlandse vestiging op de Goudkust, waarvoor de Nederlandse regering in 1966 enige financiële steun aan Ghana had verleend. Voor een overzicht, zie:

Confidence K. Kadzekpo, *The microfilm Programme of Ghana*. Ook in: Janus, *Archival review of the International Council on Archives*, Pan-African Conference 1991.1, p. 123–124.

Suriname

□ Microfilms van stukken betreffende uitgifte van gronden uit archieven van het Domeinkantoor in Suriname.

NB.: Inventarissen van de archieven in Suriname zijn echter niet voorhanden.

□ Voordat Suriname onafhankelijk werd, zijn vanwege het ontbreken van goede bewaarcondities ter plaatse de voornaamste bestuursarchieven naar Nederland overgebracht. Het gaat o.a. om de archieven van: Gouverneur, afdeling Kabinet/Geheim 1885–1951;

Gouverneur, afdeling Kabinet 1952–1975; Bevolkingsregistratie ten behoeve van de invoering van een bevolkingsregister (1921); Tweede algemene volkstelling (1950).

In de afgelopen jaren is de situatie in Suriname op het gebied van behoud en beheer van archieven door P. J. Margry in kaart gebracht. Zie: P. J. Margry, *Een brandende kwestie: archieven in Suriname*, in: Nederlands Archiefblad jrg. 95, (1991) p. 208–222; en ook: P. J. Margry, *Vorbereidingsrapport archiefprojecten in Suriname* (Paramaribo/ Amsterdam 1993).

■ In 1997 is met de verfilming in Suriname van de archieven van de burgerlijke stand een begin gemaakt.

■ Diverse particuliere bestanden, met name van kerkgenootschappen en plantages en bedrijven.

NB.: Nadere informatie over materiële staat, inhoud en toegankelijkheid ontbreekt.

■ Collectie papieren van J. G. Dolré met 18e eeuwse documenten van verschillende Surinaamse plantages aan de Cotticarivier; m.n. Nieuw-Acconoribo, Halle-in-Saxen, Geertruydenberg, Lust en Hoop (Londen; Public Record Office)

□ Van de collectie papieren van J. G. Dolré en andere vergelijkbare collecties zijn op verzoek van afdeling Maritieme Historie van de Landmachtstaf in Den Haag microfilms vervaardigd.

■ Collectie Surinaamse plantage-archieven (Universiteit van Minnesota; James Ford Bell Library). De collectie is afkomstig van de De Mey van Streefkerk en betreft: Ephrata, Klein Marseille, Groot Marseille, Soubourgh, Utrecht, 't Tabbetje, Egtensveen.

Verenigde Staten

■ Archieven van vroegere Nederlandse vestigingen in Nieuw-Nederland zijn ter plekke bewaard gebleven. In: Charles T. Gehring, *Guide of Dutch manuscripts relating to New Netherland in United States repositories*

(Albany, N.Y. 1979); Zie ook: *Guide to the records in the New York State archives* (Albany 1993).

NB.: Het gemeentearchief van Amsterdam beschikt over een microfilmcollectie van de betreffende documenten.

■ Vanaf 1974 heeft zich in Albany onder leiding van Charles Gehring een onderzoekscentrum voor de geschiedenis van de Nederlandse kolonisatie in Noord-Amerika ontwikkeld dat een aantal belangrijke bronnen in vertaling heeft gepubliceerd (o.a.: Ch. R. Gehring, *Fort Orange Court Minutes 1652–1660. New Netherlands Documents Series vol. XVI part 2* (Syracuse 1990).

Een overzicht daarvan wordt gegeven in: J. Folkerts, *De Nederlandse archieven in de staat New York en hun bewerkingsgeschiedenis*, in: *Nederlands Archievenblad* 93, 1989, p. 140–153.